

SHAWARWARIN KUNGIYAR AIYUKA DOMIN SAMU KARIYA DA BADA TAIMAKO A MUTANE TA NIJEIRYA (PSWG) DOMIN MAGANCE MATSALOLIN KOMAWAR WADDA TA FIDDASU DAGA YANKUNANSU NA ASALI DA‘YAN GUDUN KAURA

GABATARWA:

1. A bisa bincike na sashin Hukumar kula da rayuwar mutane na Majalisar Dinkin Duniya (UNHCR) ya nuna yawan mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira daga yankukansu na asali ‘Yan Najeriya Dubu Dari da Sittin da Bakwai, da Dari Bakwai da Tamanin da Tara (167,789) ne suka ketara kasashen Kamaru, Chadi, da Nijar daga watan Mayu na alif 2015.
2. Kodayake yanayi na tsaro yaci tura, tunda daga watan Faburairu na alif 2015, rundunar Sojan Najeriya tare da hadi gwiwar magwabtun kasashe sun ceto wasu yankuna daga hannun ‘Yan tada kayar baya a yankuna na jihohin Borno, Yobe da Adamawa inda ta’addancin yafi muni da barnatar da abubawan jin dadi, gidaje, gonaki, asibitoci da makarantu da sauransu.
3. Dagane da haka, rahotanni sun nuna cewa wasu adadin Mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira daga yankukansu na asali ba za’a iya tantance wadda suka koma yankunansu ba domin kimanin kashi chasa’in bisa dari suna zaune a wuraren gudun tsira ne ba tare da shaida ko tantancewa ba. A wani bincike na Kwamitin tuntunba don gano masu sha’awar komawa yankunansu, ya nuna yawan wadda suke da niyyar komawa yankunansu yana da yawa sosai. Da yawa sun mika kokensu ne ga gwamnatin Najeriya da wasu daga cikin hukumomin masu ruwa da tsaki kan rayuwar mutane na son komawa yankunansu na asali, sai dai babbar matsala itace rashin tallafi yadda zasu koma su gudanar da rayuwarsu.
4. Wasu rahotannin da basu da tabbaci suna nuna akwai adadin wasu albarusai da bama-bamai a wassu yankuna, da wasu kuma wadda jami’an tsaro da hukumomi suka kama a hannunsu.
5. Lura da wadannan bayanai, wakilan masu kula da rayuwar mutane a Najeriya (HCT) sunyi hasashe a matsayin kuduri a Najeriya domin nuna wa gwamnati yadda za’a maida mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira daga yankukansu na asali. Haka zai iya zama dabarbaru na samad da mafita tabbataciya ga wadannan mutane a shiyar arewa maso gabanshin Najeriya.

TSARIN DANGANE DA MASU KOMAWA:

6. Komawar mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun kaura daga yankunansu na asali ya kasance bisa niyyarsu da kuma samun kariya ta tsaro da mutunci tare da la'akari da shawarwarin wadda abin ya shafensu, a isar musu da bayani gamsashe ta yadda zasu gane da kyau dukanninsu hadi da wadda basa iya ko karatu da rubutu ba. Ya zama wajibi bayanai su hada da:
 - a) Gamsasshen bayani na wurin da za'a tarasu a wani bangare na daban a Najeriya da kuma bayanin yanayin inda zasu koma da zama.
 - b) Yanayin yadda rayuwa zata zama ta la'akari da yadda aka rusa musu wuraren zama. A tanada musu wurin zama, gine-gine, hanyar gudanar da rayuwa da aiyukan yi na yau da kullum da tattalin arziki. Haka kuma asibitoci, makarantu, hanyar sadarwa da dai sauransu. A duba yanayin hanyoyi, Gadoji, da tsaftar muhalli, da samun tallafi daga gida, kasashen waje da dai-daikun mawadata.
 - c) Sannan kuma bayanai yadda rayuwa zata koma yanayi mai kyau, dokoki na tsarin zamantakewa na jagoranci, ajiye bayanai da samar da hanyar tafiye-tafiye da sauran wadansu masu bukату na musaman.
7. Taron gamayya na birnin KAMPALA dangane da kariya da taimako na Kungiyar hada kan kasashen Afirika ya tanadar na iko da damar da mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira su koma yankunansu na asali bisa ra'ayinsu cikin tsaro da mutunci ko zabin zama a wani yanki cikin kasa, hakan na cikin tanadin manufofi dangane da mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun kaura.
8. Komawa bisa ra'ayi idan akwai tsaro da kare mutunci ta hanyar fahimta bisa tanadin samun tabbataciyar mafita cikin kuncin rayuwa, hukumomi na iya bada dama wajen samar wa mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira su hadu a wani wuri da aka samu zaman lafiya ko kuma komawa wani wuri wadda akwai mafitar rayuwa ga su mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira a Najeriya.
9. Ba lalle ne ya zama mafita tabataciya ba, maida ga mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira ko sama musu wani wuri a wani yanki na daban. Sai dai hada wasu abubawa irinsu tsaro mai tabbas, 'yancin tafiye-tafiye, samad da kayayyakin more rayuwa, da filaye ko gine-gine zai taimaka gaya. Hukumomi na iya tanadi na hanyoyi na musamman da dabarbaru na kare tashin hankali daganne da kayayyakin mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira.
10. Samun tabbacin tantance alburusai, da kayan sarrafa bamai-bamai ko wasu ababen fashewa a wasu yankuna na bukatar daukan mataki na musamman ta hanyar bincike da wayar da kan mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira cewa babu wata sabuwar barazana a rayuwarsu.
11. Salon dawo da mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira wadda suka nemi mafaka a kasahen Kamaru, Chadi, da Nijar ya yidai-dai da dokar Kasa-da-Kasa ta hanyar amincewarsu da nuna sha'awarsu da kuma cikakken ilimin halin da zasu tarar idan sun koma.
12. Adadin ko kuma yawan al'umma da aka tattara na mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira da irin bukatunsu abin dubuwa ne kwari da gaske ta hanyar tantance masu bukату na musamman ba tare da watsi ko gwamutsa dukkan bukatun wuri guda ba.

NUNI KAN MASU BUKATU NA MUSAMMAN NA MUTANEN DA FITINA TA FIDDASU A GARURUWANSU DA 'YAN GUDUN TSIRA:

13. Gwamnati ka kiyaye 'yanci tare da bada taimako na wasu masu bukату na musamman ga mutanen da ta fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun kaura. Wadannan bukату na musamman sun shafi kowane bangare, mata manya, yara, dattijai, nakasassu da sauran masu jini a jika na irin abin da ya damesu. Har ila kare musu mutunci da kare cin mutuncin 'Ya 'ya mata ta kowane irin salo.
14. Rayuwa da mutunci na bukatar fahimtar irin dawainiya da irin rawar da ta dace domin kare hakkokin yara kanana. Kasancewar an kai kololuwar halin kunci saboda yanayin fatara, tashin hankali da rashin zaman lafiya, mata da yara na da bukatar kariya ingantaciyya. Domin samun nasarar wannan, wakilan kula da rayuwar mutane (HCT) tana bada da shawarwari kan komawar mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira kyakkyawar kulawa ta kwari wadda ta dace da kariya na ka'idar kasa-da-kasa.

MATANKAN DA YA DACE HUKUMOMI DA WAKILAN KULA DA RAYUWAR MUTANE (HCT) SU DUBA:

15. Hukumomi su fito da wani tsari wadda zai tabbatar da kariyar 'yanci, tsarin gudanarwa domin samu nasarar gudanawar da taimakawa. Wakilan Kula da rayuwa mutane (HCT) ta hannu Kungiyar aiki tsakanin shiyoyi ta (ISWG) su tanadi taimako ta kwararriyar hanya domin fitar da tsari na bai-daya don a samu mafitar rayuwa ga mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira. Akwai bukatar jin ra'ayoyi a tsakanin shiyoyi domin yin kyakkyawan shiri.

DABBAKA SAMUN TABBATATTACIYAR MAFITA NA TSARO DA MUTUNCI:

16. Wakilan kula da rayuwar mutane suna bada shawari, gwamnati da hadin gwiwar kasashen waje su dauki matakin samar da yanayin rayuwa da hanyoyin da zai bawa mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira damar nuna ra'ayinsu akan komawa yankunansu na asali cikin tsaro, mutunci ko kuma su zauna a wani wuri na daban domin sake farfado da rayuwarsu.
17. Yin hakan ya hada da kiyaye 'yanci da mutunci dai-dai da dokokin Kasa-da-kasa na kare hakkin mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira ba tare da banbancin ba. A samad da inganticiyyar hanyar komawarsu, a basu cikakken taimako da kiyaye lafiyarsu yayin komawa. A tabbatar da samun gidaje, abubawan rayuwa, ilimi, hanyoyin samu ciyad da rayuwa gaba da tsayawa kan bin doka da tsarin gudanar da shugabanci da tsaro, 'yan sanda da saurasu. Jami'an tsaro da hukumomi su karfafa dabarbaru domin tabbatar da zaman lafiya tare da sanya matakan kula da hakan domin bin ka'idodin da aka shinfida domin samun daddaden zaman lafiya a tsakanin mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira, musamman bisa sharruda da aka ginasu akai wajen komawarsu yakunansu.

TAWAGAR BITA:

18. Hukumomi da masu ruwa da tsakin kulawa da rayuwar mutane, tare da Hukumar kare hakkin dan Adam da Kungiyoyin rajin kare hakkin dan Adam su kaddamar da bita dangane da komawar mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira yankunan na asali, a sami tsaro da fadakar da gwamnati da wakilan kula da rayuwar mutane hanyoyin da zasu samad da mafita mai inganci ga mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira a Najeriya. Kuma a cudanya fahimtar mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan tsira kaura cikin aiwatarwa da gudanar da wadannan shawarwari. A kuma tattara bayanai na irin matsalolin da suke fuskanta ko hasashen da suke dasu game da komawarsu yakunansu na asali, da tunanin yadda za'a samun mafita ingantaciyya da kiyaye aukwar matsaloli kafi komawarsu yankunansu na asalin. Yanayin yadda za'a bada taimako wa mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira kafin komawarsu yankunansu na asali, da bayan komawarsu, ya kamata a bijiro da shawarwarinsu cikin shawarwari na kololuwa da za'a mika na gaba daya, tsarin yadda za'a taimaka ya hararo fahimtar dai-daikun mutane da al'umma gaba daya.

LABARI DA SADARWA:

19. Hukumomi su dauki mataki na tabbatar da isar da bayanai ga mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira dangane da yanayin komawarsu bisa ra'ayinsu, karkashin tsaro da mutunci. Wakilan kula da rayuwar mutane (HCT) su bada shawari cewa dukkan mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira da tsirarun cikinsu wadda ba'a samu wakilcinsu ba, ra'ayoyinsu ya bayyana cikin matakan komawarsu ko tattarasu a waje guda a wani sashi a Najeriya.

SA IDO:

20. Mafi girman mataki ya rataya ne akan Kasa Najeriya, su kuma masu ruwa da tsakin kula da rayuwar mutane su taimaka, hakan nan su ba wa gwamnati shawarwarin ta hanyar kiyaye 'yanci, mutunci da bada dama ga mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira. Hukumomin kare 'yancin dan Adam da wasu masu ruwa da tsakin kula da rayuwar mutane su sa ido:-
 - a) Abi ka'idodin da aka sanya
 - b) Sharudan komawa a sanyasu a aikace
 - c) Lura da abubawan da suka kawo rahin komawa da yadda za'a magancesu

- d) Sakamakon halin da suke ciki, menene tanadin da aka musu na tsaro, ‘yanci da walwalar rayuwa ga wadda basu koma yankunansu ba, da ma wadda tuni sun koma ba tare da wata muhimmiyar rayuwa ba.
- e) Tabbacin cewa rayuwa zata inganta
- f) Binciken masu rajin kare hakkin dan Adam na Kasa Najeriya da na Kasa-da-kasa ya fito a fili da matakan komawa ko sake tattara mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira.

FADADA MATAKAN WAKILAN MASU KULA DA RAYUWAR MUTAMNE (HCT) DOMIN SAMUN MAFITA INGANTACCIYA:

21. Kamar yadda Darakta na Tawaga Isar da manufa dangane da bita da kuma bincke na sa idon kariya, wakilan lura da rayuwar mutane (HCT) tare da taimakon (ISWG) karkashin tuntunba mai fadi da akayi ta fito da shawarwarinn mafita ta yadda gwamnati zata samad da al’amarin mai dorewa ingantacce.
22. Wakilan kula da rayuwar mutane (HCT) tana shawartar gwamnatin tarayya da na Jihohi ba tare da wata tangarda ba, ta hanyar Kungiyoyin kulawa da rayuwar mutane da masu ruwa da tsakin kare hakkin dan Adam su samad da lafiyayyar hanyar komawar mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira yankunansu na asali ko tattarasu a wani wurin na daban. A dauki matakin yarjejeniya da sa hannun Kungiyoyi a matakin kasa da kanana yankunan karkara da wakilan mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira don samad da mafita ingantaciyya.
23. Wakilan kula da rayuwar mutane ta (HCT) tana bada shawari wa gwamnatin kasa da na Jihohi su tanadi wani abu a kason kudadensu domin magance bukatun mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira wajen komawarsu yankunansu na asali. Hakan ya zama da nufin sake gina wuraren da aka lalata wadda suka hada da gidaje, asibitoci, makaranta da dai sauransu. Sakamakon gammayar bita na wuraren komawar mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira wadda za’a mikata a gwamnati domin zai taimaka wa shirin.
24. Walilan kula da rayuwar mutane ta (HCT) tana bada shawara dangane da salon daukan nauyin bukatun mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira, wadanda suka koma da wadda basu koma ba, a tantance mafi ingancin hanyar kiyaye bukatunsu da yadda za’a tattarasu domin a rage samuwar wani yanayin mai barazana. Tsarin komawarsu a alakantashi da irin yanayin bukatun mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira da ma wadda tuni sun koma yankunansu ta hanya wani tsari mai fasali.
25. Gina kyakkyawan tunani, tsammanin daidaituwa da ilimantarwa, sanya chudanya a tunani tsakanin mutanen, kare banbance-banbance su zama sune abubuwan da zasu jagoranci neman mafita ingantaciyya.
26. Wakilan kula da rayuwar mutane tana garadin gwamnatin Najeriya da ta gaggauta samad da tsari mai kima dai-dai da tsarin taron KAMPALA don magance matsalar mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira a Najeriya, tare da sanya rubutattun tsare-tsaren dokokin kariya wa mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira wadda masu ruwa da tsaki suka samar a watan Ogusta na alif 2012 wadda yake ajiye a Hukumar kula da ‘yan gudun tsira da mutanen da fitana ta fiddasu a garuruwansu da Ma’aikatar Aiyuka na Musamman ta tarayyar Najeriya.
27. Wakilan kula da rayuwar mutane ta (HCT) tana shawartar gwamnatin Najeriya ta karfafa a fili da a fitar wani tsari da ya kamata gwamnati tarayya da Jihohi su tsara dangane da yadda za’a kula da mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira ta hanya fuskantar matsalolin mataki-mataki.

DAFTARIN DA KUNGIYAR AIYUKA DOMIN SAMU KARIYA DA BADA TAIMAKO A MUTANE (PSWG) TA TSARA WA WAKILAN KULA DA RAYUWAR MUTANE TA (HCT) AKAN INGANTANCIYYAR MAFITA GA ‘YAN GUDUN KAURA A NAJERIYA

Yanayin tsaro a shiyar arewa maso gabanshin Najeriya ya shiga wani hali, fararen hula sun bar gidajensu da rasa matsugunsu a dalilin rikincin masu tada kayan baya. An kaddamar da matakan magance matsalar masu tada kayan a wasu yankuna. Kundin bayanai na DTM bisa sakamakon binciken Kungiyoyi da ma'aikatu akan aiyyukan binciken kariya na nuna cewa mafi yawa daga cikin 'yan gudun tsira musamman wadanda suke daga Adamawa na sake komawa matsugunansu na asali. Bisa la'akari da wannan cigaba ya haifar, wakilar kula da rayuwar mutane ta (HCT) tayi amfani da daftarin da Kungiyar aiyyuka domin samun kariya da bada taimako a mutane wato (PSWG) ta amince dashi na samar da ingantacciyar mafita ga mutanen da fitina ta fiddasu a garuwansu da 'Yan gudun tsira a Najeriya. Wadannan jerin batutuwa na Kungiyar aiyyuka domin samun kariya da bada taimako a Mutane ta (PSWG) da ta tsara domin ganin cewa anyi amfanin da shi musamman a bangaren dawo da mutanen da fitina ta fiddasu a garuwansu da 'Yan gudun tsira. Burin jerin wadannan bayanai shine cimma matsaya ga masu taimako da Hukumomi a duk lokacin da suka yi karo da batutuwa masu sarkakiya, kamar komawa, samad da ingantancen tsaro tare da hadin kan mutanen da fitina ta fiddasu a garuwansu da 'Yan gudun tsira. Matuƙar anyi amfani da wannan tsari a tsakinain Jami'an gudanar da wannan aiki, daftarin zayi amfani wurin samad da ci gaban shirye-shirye na dawo da mutanen da fitina ta fiddasu a garuwansu da 'Yan gudun tsira a hadin gwiwar aiyyukan tantancewa ko kidigdiga da dubuwa. An amince wannan daftari ya zamo wani kari ga rahotan da Ma'aikatu da Kungiyoyi suka bayar na tsari da kuma kudurorinsu a Adamawa.

AIWATAR DA DUKKANNIN BANGARORIN MAFITA INGANTANCIYYA

- Jami'an Kungiyoyi da Hukumomi da gwamnatoti kar su ta'allaka a batun komawa kawai, su hada yiwuwar sake musu matsuguni idan har mutanen da fitina ta fiddasu a garuwansu da 'Yan gudun kaura basu da bukatar komawa yankunansu na asali.
- Koda za'a iya samun rashin amincewa daga kananan hukumomi da sauran masu ruwa da tsaki, Jami'an jinkai suyi amfani da duk wata hanya tare da wakilan kula da rayuwar mutane ta (HCT), da Kungiyar aiyyuka don taimakawa da kariya a mutane wato (PSWG) da kuma Kungiyoyi sa kai da niyyar kauce wa sake faruwar haka nan gaba.
- Akwai bukatar Jami'ai da hukumomi su samad da kananan hanyoyin ci gaban tattalin arziki, su kuma samad da yadda al'umma zasu mora don gudanar da rayuwarsu.

MUTANE MASU MUHIMMAN BUKATU (Paras. 13, 14)

- Jami'ai karkashin Kungiyar aiyuka don taimakawa da kariya ta (PSWG) da sauran bangarori su tantance jama'a masu bukату na musamman da kuma neman kula na kayayyaki kamar tsofi, masu tsananin rashin lafiya da nakasassu da marasa galifu. Mace guda da take rike da gida bata da hanyar kudin shiga, yara da aka rabasu da iyayensu tare da mutane masu matsalar rayuwa, irin wadannan ba za'a iya ganinsu zahiri a kodayaushe ba amma ya dangaci irin sa ido da kula na matakan da aka dauka don basu kariya da taimakon sama musu 'yanci.
- A tabbatar cewa dawainiyar marasa galifu ya kasance a cikin dukkan hukunce-hukunce da shirye-shiryen da aka tsara da aiyukan sa ido.
- Ingantawa da dabbaka hanyoyin musayar batutuwa da ya shafi kariya da taimakawar marasa galifu.

RA'AYIN YADDA DA KOMAWA BISA RADIN KAI (Paras. 6, 8)

- Jami'ai su tabbatar cewa komawar mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira an aiwatar da shi ne bisa ra'ayinsu da niyyar komawa. Hukumomi da Jami'ai su tattabar cewa sun isar da cikakken bayani wa mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira, da kuma fahimtar dasu kiyayewar sake faruwar haka don cimma nasara a wasu bangarori a Najeriya. Duk wani labari ya kamata ya kasance ta hanyar da mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira zasu fahimta, hardama da wadda basa iya karatu da rubutu
- Gujewa tilastawa, tilastawa bata tsaya ga tursasawa ba kawai ya hada da nuna karfi a bayyane, barazana da sauransu. Tilastawa har ila ya shafi samar da labarin da zai iya tsoratawa da kuma kin samar musu da bukatunsu kusa da matsugunnansu.
- Furta zahirin ra'ayi; dole ne mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira su bayyana ra'ayinsu na komawa kai tsaye, dole kuma hukuncin da aka amince yayi dai-dai da ra'ayinsu. Kodayake a bisa wasu dalilai, kamar na iyalai da wasu bayanannun dalilai a tsakanin al'umma sabbi na yanayin al'ada, ana iya amincewa da wasu daga ciki sai dai dole hukumomi su tabbatar sun tuntunbi dukkan bangarori koda daya daga ciki na shakka jinsi da al'adu na gammayya ko dai-daiku domin gujewa takura ko shan wahala don ya hana cin nasara da samun wata hanya.

KARIYAR TSARO (Paras. 16, 17)

- Tsaro na Zahiri; wato rashin barazanar rayuwa da mutuncin dan Adam. Wannan yana nufin a samad da ingantaccen yanayi da ba rikici, cin mutunci da muzantawa da duk wani abun da ka iya cin karo da 'yanci dan Adam. Tsaro na doka yana bukatar ingantaccen tsaro ta hanyar samad da tsaro mai ingantanci don tabbatar da doka da ka'ida, adalci da mallakar kayaki ko muhalli.
- Tsaro na bukatun rayuwa, yayin komawarsu a matakin farko a samad da kayan more rayuwa kamar ruwa, abinci, gida, kiwon lafiya da ingantaccen ilimi da sauran matakan da ka iya taimakawa wurin sake hadin kai a tsakaninsu.
- Sa ido bisa harkokin jaddada dokoki na al'umma ta fanin mulki, shari'a da kuma kungiyoin kwato hakkin al'umma da kungiyoyi masu zaman kansu domin kariya ga mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun tsira da wadda suka koma yakunansu.
- Asa ido da tabbatar da cewa mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da 'Yan gudun kaura sun sami 'yancin walwala yayin kowarsu da bayan sun koma yankunansu na asali.
- Asa ido da lura cewa Jami'ai da 'Yan sa kai a yankunan na samun kayakkyawar alaka na bada taimako.
- Sa ido kan jikata da rashin galifu da samad da mihimman abubakwan bukату tare da guje wa banbance-banbance a tsakani.
- A fahimci juna da Jami'an sojoji domin samun kayakkyawar alaka da lura da irin matakan da suke dauka akan dabi'un fararen hula. A samad da hanyoyin mu'amala da kuma warware matsalolin kariya bisa la'akari da dokokin (IASC), matakin amfani da 'yan rakiya ya zama matakin karshe.

- Dukka inda mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira suka koma ko aka canza musu wurin zama, duk da an sanar dasu rashin tabbas na harkar tsaro, dole Kungiyoyi agaji su takaita yada rashin tabbas akan komawarsu ko canza muhalli. A bada kulawa a mutanen da ta fitina fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira da tallafi domin hakan zai rage matsaloli yayin komawa

MUTUNCI, SANIN YAKAMATA DA KUMA DAMAWA DA MUTANEN DA FITINA TA FIDDASU A GARURUWANSU DA ‘YAN GUDUN TSIRA. (Para. 17)

Domin tabbatar da samun mafita ingantanciyya wadda zasu samu karbuwa da kaiwa matakin nasara na kare mutunci, ya kamata dukkan Jami’ai da hukumomi su: -

- Su yayata shirye-shirye, ta hanyar fadakarwa da horarwar bada kulawa mai ingantanci ga mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira.
- A kirkiro hanyar da zata samad da wakilcin marasa galifu a yayin zartas da hukunci.
- A gudanar da jin ra’ayoyi da damawa da mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira a dukkan matakan shirye-shirye kamar yara mata da maza, mata manyan, magidanta da tsofi da sauran nau’o’in al’umma.
- Ra’ayoyin mutanen da fitina ta fiddasu a garuruwansu da ‘Yan gudun tsira wadda ya shafi irin matsalolin da suke gani idan sun koma da kuma bayan komawa tare da ingantansu.